

C. Boom bleek uit Almelo afkomstig te zijn, de andere twee vond ik inderdaad als vlaggenmaker terug in de adresboeken van Rotterdam.

Daarmee was een basis gelegd voor een onderzoek naar vlaggenschilders in het negentiende-eeuwse Rotterdam. Wie waren deze F.H. Pijnappels en W. Wolff? Van de laatste bleek al snel dat hij de opvolger was van F.H. Pijnappels. Ook bleek er nog een derde vlaggenschilder te zijn geweest: J.J. Boshamer. Hij was de opvolger van W. Wolff. Dit artikel is gewijd aan het vlaggenmakersbedrijf Pijnappels⁹ dat tussen circa 1840 en 1900 in Rotterdam werkzaam was. Een bedrijfsarchief is, voor zover bekend, niet bewaard gebleven. Ook verder heeft het bedrijf bitter weinig sporen achtergelaten. Uiteindelijk waren de Rotterdamse adresboeken en de nog bewaarde vlaggen en wimpels zelf de beste bronnen om iets over dit Rotterdamse vlaggenmakersbedrijfje te vertellen. Als bijlage is een overzicht opgenomen van de nog bekende door de firma Pijnappels geproduceerde vlaggen.

De firma Pijnappels

Aan het begin van de negentiende eeuw vestigde de in Uden geboren kleermaker Martinus Pijnappels zich in Rotterdam.¹⁰ In Rotterdam trouwde hij in 1809 met Francesca Robin. Het woonhuis annex kleermakerij stond aan de Vissersdijk.¹¹ Het echtpaar kreeg zeven kinderen van wie slechts drie de volwassenheid bereikten, namelijk de zonen Josephus Lambertus (1811-1889) en Franciscus Hermanus (1812-1859) en de dochter Johanna Catharina (1821-1873).¹² De oudste zoon nam na de dood van zijn vader

in 1835 de kleermakerij aan de Vissersdijk over.¹³

De andere zoon, Franciscus Hermanus, werd vlaggenmaker. Vanaf 1841 is hij als zodanig in het adresboek van Rotterdam terug te vinden.¹⁴ Hij zal kort daarvoor het vlaggenmakersbedrijf zijn begonnen, want in de volkstelling uit 1839 wordt hij nog aangeduid als 'zonder beroep'.¹⁵ In 1841 woont hij aan het Boerensteiger en is dan al sinds 1833 getrouwd met Louisa Cornelia Wittenheer. Zij was vrijwel even oud als haar man en net als hij het kind van een kleermaker.¹⁶ Zij was in 1810 geboren en had Pijnappels in 1841 inmiddels al drie dochters gebaard van wie alleen de oudste, de in 1833 geboren Francisca Martina, de volwassenheid bereikte.¹⁷ Louisa Wittenheer overleed op 7 april 1857, bijna 47 jaar oud. Nog geen half jaar later, op 16 september, hertrouwde Pijnappels met de 32-jarige Margaretha Bouman, oorspronkelijk afkomstig uit Tiel. Op 24 juli 1858 werd hun dochttertje Louisa Cornelia geboren. Het huwelijk was echter maar van korte duur. In 1859 stierf Pijnappels plotseling. Zijn weduwe plaatste op 10 augustus 1859 een overlijdensadvertentie in de *Nieuwe Rotterdamse Courant*:

Heden overleed tot mijn diepe droefheid mijn geliefde Echtgenoot F.H. Pijnappels in den ouderdom van 47 jaren, na eene gelukkige echtvereeniging van 1½ jaar, mij een kind nalatende te jong om zijn zwaar verlies te beseffen. De Affaire zal door mij met behulp van een bekwaam Meester-knecht worden voortgezet, waartoe ik mij minzaam in de protectie mijner Begunstigers aanbeveel.¹⁸

Een dag later stond er in de *NRC* ook een